

İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ: FİLİSTİN İÇİNDEKİ İHTİLAFIN YANSIMALARI

“

Bir yanda Batı Şeria merkezli olarak yönetimi elinde bulunduran Fetih yönetimi, diğer yanda ise Gazze'yi Katar gibi ülkelerin de maddi katkısıyla yıllardır yöneten Hamas oluşumu. İki coğrafya da aynı etnik kimliğe sahip kitleler tarafından temsil edilse de her iki yakada da hazzetmeyen siyasi aktörler bulunmaktadır.

”

EMRE KARACA

Diplomasi Muhabiri HABER GLOBAL

“

Akıl çağıydı, budalalık çağıydı da. İnanç çağıydı aynı zamanda inkâr çağıydı da.

Bir taraftan aydınlık bir taraftan karanlık mevsim yaşıyordu. Umudun baharıydı, yeisin kışı.”

Charles Dickens'in kült hâline gelen romanı “İki Şehrin Hikâyesi” işte bu sözlerle başlıyor. Yıllardır birçok bağlamda ve örnekte kullanılan bu alegorik benzetmenin yakışacağı bir örnek de Filistin özelinde ya-

şanmaktadır. Bir yanda Batı Şeria merkezli olarak yönetimi elinde bulunduran Fetih yönetimi, diğer yanda ise Gazze'yi Katar gibi ülkelerin de maddi katkısıyla yıllardır yöneten Hamas oluşumu. İki coğrafya da aynı etnik kimliğe sahip kitleler tarafından temsil edilse de her iki yakada da birbirlerinden çok da hazzetmeyen siyasi aktörler bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) 1967'deki kararı, Filistinlilerin Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'yi yönetmesine ve İsrail'in bu bölgelerdeki işgalini

sona erdirmesine işaret etmektedir. Ancak İsrail tüm bu bölgelerde ya kontrolü sağlıyor ya da ablukayla fiili bir sınır çekerek Filistinlilerin özgür iradesini baskılamaktadır. 7 Ekim sonrasında yaşananlarsa artık bu kuskacın seviye atlamasına yol açtı. İsrail yıllardır çeşitli kademelerde fırsat buldukça Filistinliler üzerindeki işgal tahakkümüne devam etmektedir. Akıllara bu noktada gelen soruysa Filistin cephesinde oluşan/oluşamayan kitlesel dirençtir. Bu noktada Filistin içindeki derin ayrışmayı vurgulayarak farklı iki şehrin hikâyesini gözden geçirmek faydalı olacaktır.

FİLİSTİN DAVASINDA MUHATAP KİM?

400 yılı aşkın bir süre boyunca genel hatlarıyla Osmanlı Devleti'nin kontrol sağladığı bölgede bugüne taşınan sorunların temel başlangıç noktası Birinci Dünya Savaşı sonrasında oluştu. Önce İngiliz Mandası, Filistinli Araplarla Yahudi göç

politikasının (Aliyah) katkısıyla oluşan Yahudi nüfusu kontrol edildi. Bu döneme Arapların direniş eksenli olarak başlattıkları ayaklanmalar ve Yahudilerin kurdukları paramiliter oluşumlar damga vurdu. 1948'de kurulan Yahudi devletiyle de başka bir aşamaya geçildi. Önce Filistin topraklarında yaşayan Araplar zorla yerinden edildi. Yahudi nüfus aşama aşama yönetimi ele geçirdi. 1967'deki "6 Gün Savaşları" ile İsrail'in işgal rejimi çok kritik bir sürece girdi. O tarihten sonra günümüze akseden sorunların temel kaynağı olan sınırlar çizilmiş oldu. 67 savaşının bir başka önemli noktası da savaşı kaybedenlerin prestij kaybı olarak kayıtlara geçmesiydi. O döneme değin Filistin davasını temsil iddiasıyla en önemli figür olarak ön plana çıkan Mısır Cumhurbaşkanı Cemal Abdünnasır, 1970'teki ölümüne dek etkisi erozyona uğrayan bir lider hüviyetine döndü. Onun kurulumuna önderlik ettiği Filistin Kurtuluş Örgütünün

(FKÖ - 1964) çehresi aşama aşama değişti. Mağlubiyetin ardından FKÖ, İsrail'e karşı silahlı mücadele eden özerk bir direniş örgütü hüviyeti kazandı. Fetih Partisi örgütün lokomotifliğini üstlendi, genç bir lider ise o dönemde siyasi arenada temayüz etti. Yaser Arafat o dönemde liderliği ele alarak Filistin davasını Filistinlilerin ve yerinden edilmiş Filistin diasporasının üstlenmesine giden yolu açtı. O dönemde dünyada da artan sol tabanlı toplumsal hareketlerin oluşturduğu iklimin meşruluğu da önemli bir dayanak noktası oluşturdu. Arap milliyetçiliği, Baasçılık gibi akımların tesiri altındaki Filistin davası artık sol tabanlı Fetih tarafından temsil edilecekti. 1990'lı yıllarda ivme değişene kadar Filistin davasında ana aktör Fetih oldu.

İNTİFADA SONRASI DEĞİŞEN DENGELER

Mısır-İsrail normalleşmesi gibi döneme damga vuran hadiselerin de

şekillendirdiği süreçte önemli bir başka kırılma noktası 1987'deki ilk intifada oldu. Bu intifadayı Fetih üyeleri sürükledi, taşıdı. Haklı bir isyanın haykırışına ses verme hakkı onlarındı. Ancak sonrasında devreye giren Oslo Anlaşmaları (1993) yeni bir dönemin kapılarını açtı. İsrail devletinin tanınması, Filistin devletine verilmeyen haklar ve yıllardır süren mağduriyetin telafisini zora sokacak ödünler yeni bir hareketin filizlenmesine neden oldu. Aslında ilk etapta 1987'de kuruluşunu gerçekleştiren Hamas'ın varlığının kâbuslarına girdiği aktörler İsrail değildi. Monarşi karşıtı ve Arap dünyasındaki müesses nizamı kırmaya yönelik bu hareketin esinlendiği ana damar Mısır kaynaklı İhvan Hareketi'ydi. İhvan'ın doğduğu yer olan Mısır'da otoriter rejim tarafından kısa zamanda pasifize edilse de etkileri komşu Arap ülkelerinde hissedilmeye devam etti. Hamas, Gazze'de İhvan'ın uzantısı olarak ortaya çıktı. Her dönemde tekrar eden o klişe bir kez daha kendini gösterdi. Nasıl ki 1948 ile 1967 yılları arasında topraklarının eriyip gitmesine muktedir olmayan Arap liderler ve müesses nizam nedeniyle isyan bayrağını bir başka oluşum açtıysa benzer şekilde tarih yine tekerrür edecekti.

60'lardaki Fetih etkisine benzer tablo 90'lı yıllarla birlikte Hamas bağlamında da yaşandı. Hamas hareketi yıllardır Filistin halkını yöneten ancak kazanım-kayıp dengesinde terazinin olumsuz yanı daha ağır çeken bir geçmişe sahip FKÖ-Fetih'in tahtı sarsılmaya başladı. Filistinlilerin bir kısmı için Oslo başarısız bir anlaşmaydı, yönetici eliti yozlaşmıştı ve ortada

tıkanma yaşayan bir yönetim mekanizması vardı. Hamas'ın yıldızının parlayacağı yıllar geldi. Hamas 2000'li yılların ardından güçlü bir aktör olarak İhvan hareketinin kolu biçiminde Gazze merkezli olarak ortaya çıktı.

“

Hamas yıllarca yapılan seçimlere girmede ve çekince koydu. Bu kararını revize ederek katıldığı ilk ulusal seçim ise 2006 genel seçimleri oldu. Hamas büyük bir başarı kazanarak 132 sandalyeli Filistin meclisindeki 74 sandalyenin sahibi oldu, siyasi rakibi el-Fetih ise 45 sandalyede kaldı. Seçim sürecinin ardından ise karanlık bir ara dönem yaşandı. İç savaş olarak da nitelenen bu dönemde her iki taraf da ideolojik farklılıklar üzerine bina edilmiş ihtilafın tarafı oldular.

FİLİSTİN TOPRAKLARINDAKİ SEÇİM DÜĞÜMÜ

Hamas yıllarca Filistin seçimlerine katılmadı. Sebep ise seçimleri düzenleyen Filistin Yasama Konseyi ve Filistin yönetiminin İsrail'e taviz veren yapılar oldukları gerekçesiyle meşru görülmemesiydi. Böylece Hamas yıllarca yapılan seçimlere girmede ve çekince koydu. Bu kararını revize ederek katıldığı ilk ulusal seçim ise 2006 genel seçimleri oldu. Hamas büyük bir başarı kazanarak 132 sandalyeli Filistin meclisindeki 74 sandalyenin sahibi oldu, siyasi rakibi el-Fetih

ise 45 sandalyede kaldı. Seçim sürecinin ardından ise karanlık bir ara dönem yaşandı. İç savaş olarak da nitelenen bu dönemde her iki taraf da ideolojik farklılıkları üzerine bina edilmiş ihtilafın tarafı oldular. Devrimci-seküler kimliğe sahip Fetih Hareketi ile İhvan'ın gövdesinden tomurcuklanan Hamas arasındaki bu kanlı bilançoda yüzlerce kişi hayatını kaybetti. Günün sonunda taraflar kendi mezzilerine çekildi. Hamas Gazze'de, Fetih Batı Şeria'da hâkimiyetlerini ilân etti. O tarihten bu yana çeşitli gerekçelerle yapılması beklenen seçim erteleniyor.

2006'den beri bölgesel denklemde farklı ve kopuk coğrafyalardaki iki farklı yönetimin hâkimiyeti sağladığı görülmektedir. Birlik hükümeti kurmak teşebbüsleri akamete uğradı. Özellikle 2017'de iki tarafın da uzlaşmaya yakın olduğu görüşme trafiği yaşanmış ancak Gazze'deki güvenliği kimin yöneteceği konusunda kriz çıkmıştı. Yine benzer bir süreç Türkiye'nin arabuluculuğunda 2020 yılında gerçekleşmiş ancak Arap olmayan bir ülkede de uzlaşma çıkmamıştı. Geline nokta lider kadrosu Katar'da yer alan ve Gazze'de etkin Hamas ile Filistin'in fiili başkenti Ramallah'ı mesken tutan Fetih yönetimi arasında iki parçalı mevcut yapısını koruyan Filistin temsiliyeti bulunmaktadır. Aslında yıllar boyunca Filistin'deki iki farklı grubu da destekleyerek taraflardan birinin başat unsur olmasını ve Filistin'de ulusal birliğin sağlanmasını engelleyen İsrail politikasının da bu aşamaya gelmesine katkı sağladığı ifade edilebilir. Tüm bu süreçte dünyadaki ülkeler nezdinde ise muhatap hep Fetih yönetimi olarak görüldü.

Hamas'ı; İsrail, Avrupa Birliği ve ABD "terör örgütü" kabul etmektedir.

SOKAĞA YANSIYAN AYRIM VE ULUSAL BİRLİĞİN GELECEĞİ

Merak edilen bir başka konuya daha vurgu yapmak bu noktada önemli olabilir: Filistin sokaklarında 7 Ekim sonrasında her iki yapıya bakış açısı nasıl gelişti? Batı Şeria-Doğu Kudüs gibi Fetih'in daha egemen olduğu alanlarda Hamas'a yönelik nasıl bir tavır sergilenmektedir? 7 Ekim sonrasında İsrail'in soykırımı varan işgal silsilesine rağmen Filistin sokaklarında o beklenen isyan ateşinin harlanmadığı gözlemlenebilir. Buradaki başat unsurun yakın geçmişte yaşanan toplumsal hadiselerin Filistinlilerin aleyhine bir bilanço yaratması olduğunu belirtmek yanlış bir gözlem olmayacaktır. Bu tip olağanüstü zaman dilimlerinde halkın sokaklarda daha güçlü protesto dalgası oluşturması için gereken faktörlerin şu anda Filistin de mevcut olmadığı söylenebilir. Bu durumun oluşmasında halkın arkasında gideceği bütüncül siyasi

blokun bulunmaması rol oynamaktadır.

Ramallah'ta düzenli aralıklarla toplanan göstericiler İsrail'in amansız kara-hava operasyonlarına yönelik sloganlar atarak ABD'yi, İsrail'i ve yöneticilerini hedef almaktadır. Ancak hedef tahtasına konan yalnızca küresel ya da bölgesel hasımlar değildir. Bu protestolarda dakikalar ilerledikçe hem mevcut Filistin yönetimine hem de Devlet Başkanı Mahmud Abbas'a yönelik olarak tepkiler içeren söylemler de duyulmaya başlamaktadır. Yani siyasi istikrarsız ve topluma kılavuzluk edecek lider eksikliği nedeniyle Filistin halkında çaresizlikle harmanlanan bir kontrollü tepki reaksiyonu gelişmiş durumdadır. Gazze'deki şiddetin daha sınırlı olarak diğer şehirlere sıçramasına neden olan bu durum, Filistin halkının çaresizliğine de bir işaret oluşturmaktadır. 7 Ekim'deki Hamas'ın hamlesi karşısında ise hem Fetih yöneticileri destekler bir pozisyon aldı. Kapalı kapılar arkasında Hamas'ın eylem tarzına yönelik bazı eleştiriler dile getirilse de kamuoyuna yansıyan demeçlerde on-

larca yıldır devam eden İsrail işgalinin ortaya çıkardığı şartlara ve Hamas eyleminin bunun doğal sonucu olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Son 40 yılda makul zeminde buluşamayan bu farklı siyasi yaklaşımların mağduriyetini en çok Filistin halkı çekmektedir. Bundan sonraki süreçte daha ortak bir zemin sağlanabilirse siyasi parçalanmışlık daha demokratik seviyeye taşınabilir, İsrail'e yönelik Filistin direnci güçlenebilir ve iki devletli çözüme giden kapı da daha somut adımlar atılabilir.

Gelinen aşamada hem bir yandan İsrail ile Hamas'ın askerî kanadı İzzettin el-Kassam arasında çatışma süreci devam etmekte hem de Fetih ve Hamas yöneticilerinin dâhil olduğu çeşitli mekanizmalar aracılığıyla uluslararası diplomatik alanda çözüm formülleri aranmaktadır. Fetihli yetkililer bundan sonraki süreçte ulusal birliğin sağlanması gerekliliğinin altını çizmektedir.

Sonuç olarak son 40 yılda makul zeminde buluşamayan bu farklı siyasi yaklaşımların mağduriyetini en çok Filistin halkı çekmektedir. Bundan sonraki süreçte daha ortak bir zemin sağlanabilirse siyasi parçalanmışlık daha demokratik seviyeye taşınabilir, İsrail'e yönelik Filistin direnci güçlenebilir ve iki devletli çözüme giden kapı da daha somut adımlar atılabilir. ■